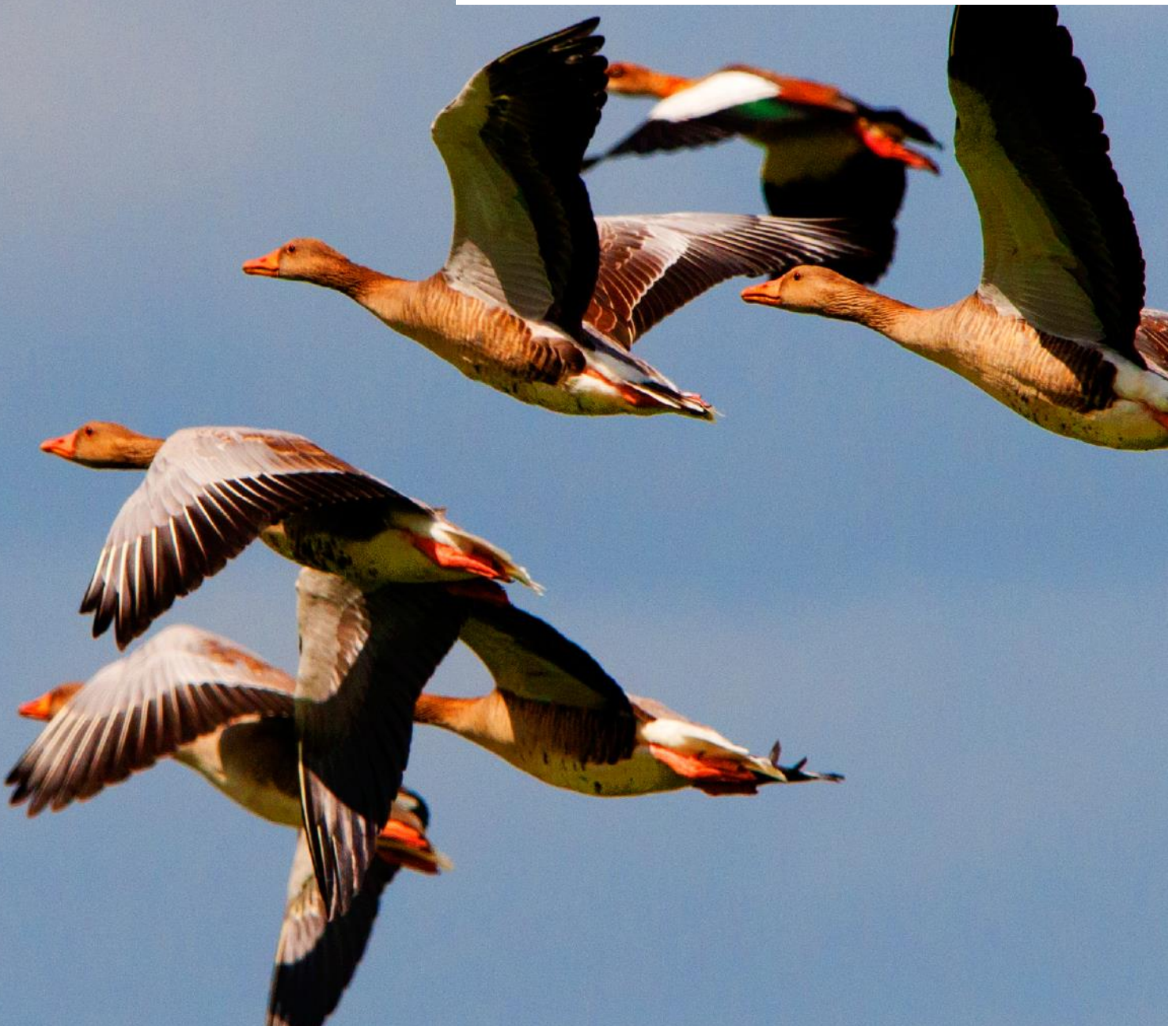

GANZEN VERGASSEN IN NEDERLAND

Van niet toegestaan naar 'diervriendelijk' dodingsmiddel

Colofon

Auteur(s) dr. Femmie Smit - Programmamanager In Het Wild Levende Dieren

Datum 23 juni 2017

Versie 1.0

Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren
Regulusweg 11
Postbus 85980
2508 CR Den Haag
T 088 81 13 000
www.dierenbescherming.nl

© Copyright Dierenbescherming 2014

Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren.

Inhoudsopgave

1.	Vergassen niet diervriendelijk	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Van niet toegestaan naar diervriendelijk dodingsmiddel	4
1.3	Sinds wanneer is vergassen van ganzen toegestaan?	5
1.4	Bewijslast ontoereikend	5
1.5	Standpunt Dierenbescherming	6
1.6	Doelen vergassen verbreed	6
1.7	Vergassen helemaal niet rendabel	6
1.8	De 'verkeerde' gans gedood	7
1.9	Waar wordt momenteel vergast?	7
1.10	Stop vergassen en zorg voor echte diervriendelijke oplossingen!	7

1. VERGASSEN NIET DIERVRIENDELIJK

1.1 Inleiding

Veel provincies, faunabeheereenheden en andere betrokken stakeholders, zoals terreinbeherende organisaties en agrariërs, lijken ervan overtuigd dat vergassen in de ruiperiode de meest diervriendelijke methode is om ganzenoverlast in te perken. Een methode waarbij ganzen veel stress ervaren van het bijeendrijven, hierbij elkaar vertrappen (soms tot de dood erop volgt), waarna een pijnlijke verstikking volgt.

Hoe is het mogelijk dat deze methode, van niet toegestaan, opgeschaald is naar de meest diervriendelijke dodingsmethode voor wilde ganzen? Doden is immers nooit diervriendelijk? We zetten de feiten even op een rij.

1.2 Van niet toegestaan naar diervriendelijk dodingsmiddel

Op twee momenten in de tijd, begon de overheid zich af te vragen welke middelen eigenlijk ethisch te verantwoorden zijn om dieren te doden. Zij gaven de Raad voor Dieren Aangelegenheden (RDA) de opdracht dit te onderzoeken voor ganzen (2012)ⁱ en voor vogels in het algemeen (2016)ⁱⁱ. Naar de hieruit voortvloeiende adviezen wordt door meerdere instanties onjuist geciteerd. De RDA heeft gezegd dat voor het vangen en doden van grote aantallen ruiende ganzen het doden met koolstofdioxide het meest aanvaardbaar is. Dit als je als doel hebt om de populatie te reduceren, en als je het vergelijkt met methoden zoals onthoofden en een dodelijke injectie.

En zo kwam het in het nieuws dat vergassen het minst dieronvriendelijk is, of zelfs diervriendelijkⁱⁱⁱ. Dat laatste is uiteraard een geheel onjuiste weergave van feiten. Gezonde dieren doden is niet diervriendelijk. Immers, als je kijkt naar het hele proces van drijven, vangen en doden, dan blijkt dat het gebruik van deze methode minder 'humaan' is dan afschot. Dit hele proces is namelijk wel meegewogen in de matrix die de Australische overheid heeft opgesteld voor maatregelen die toegepast kunnen worden om overlast gevende vogels te doden^{iv, v}. Het middel vangen en vergassen ligt in de oranje gevarezone. Afschot in de groene, 'acceptabele' zone.

De RDA is zich hiervan terdege bewust en het is dan ook niet voor niets dat zij in 2016^{vi} de overheid adviseert dat voor het inzetten van gassen als dodingsmethode voor groepen ruiende ganzen de volledige Richtsnoer Ganzendoden moet worden aangehouden. Hierin staan concrete randvoorwaarden om aan te geven wanneer deze gasmethode vanuit dierenwelzijn acceptabel is. Ook geven zij aan dat er aanvullende eisen gesteld moeten aan de apparatuur, waaronder de opbouw van concentraties, aanwezigheid van meetapparatuur en een zichtvenster. Bovendien is het noodzakelijk om het gebruik ervan, waaronder de aantallen dieren, de tijdsduur en de expertise van de toepassende personen op te nemen in de voorwaarden bij de ontheffing.

Wij vinden het vreemd hoe redelijk zorgvuldig opgestelde rapporten in het beleid en uitingen naar buiten zo uit hun context worden gehaald.

1.3 Sinds wanneer is vergassen van ganzen toegestaan?

Het vergassen van ganzen gebeurt al jaren. Even bladerend door de archieven van de Dierenbescherming blijkt dat wij hier in 2004 al tegen in opstand kwamen en aangaven dat wij vergassen niet erkennen als humaan dodingsmiddel. De 'ganzenoverlast' nam echter toe; niet alleen de boerengans, maar ook inheemse ganzen zoals de grauwe gans werden steeds meer als lastpak gezien, waardoor men vergassen op grote schaal wilde gaan toepassen. Hiervoor moest toestemming gevraagd worden aan de Europese Unie, een ingewikkeld en duur traject.

Om goedkeuring te krijgen van de unie moet eerst aangetoond worden dat het gebruikte middel geen onnodig leed veroorzaakt en geen gevaar vormt voor milieu en volksgezondheid. De autoriteiten in Nederland beseften zo rond 2009 dat er geen data beschikbaar is in geval je koolstofdioxide gebruikt om ganzen te vergassen. Normaliter zijn het de bedrijven die het middel op de markt willen brengen, of toe willen passen, die bewijslast verzamelen. In het geval van koolstofdioxide heeft de overheid dit geregeld. In het jaarverslag van het Ministerie van I&M lezen we dat zij voor de dossieropbouw €148.750 neertelden^{vii}. De bewijslast zelf, werd door het toenmalig ministerie van LNV bekostigd. De toelating is afgegeven aan een bedrijf en staat geregistreerd onder de naam Duke's Carbon Dioxide^{viii}. Ter volledigheid, het ministerie van I&M investeert niet alleen in maatregelen die gericht zijn op het doden van dieren, maar ook in alternatieven, zoals het ongeschikt maken van het terrein voor ganzen rondom Schiphol^{ix}.

1.4 Bewijslast ontoereikend

De experimenten die door de Wageningen Universiteit zijn uitgevoerd, zijn in de ogen van de Dierenbescherming ontoereikend. Om vast te kunnen stellen in welke mate de toegediende gasmethode leed veroorzaakt, en het daaraan voorafgaande vangtraject, heb je gedrag- en stresshormoonmetingen nodig. Die komen in het rapport niet voor. Dat het hele voortraject van vangen stressvol is, is vrij evident. De ganzen zijn alerter, slaan met hun vleugels en maken geluiden die wijzen op paniek^x. Een deel gaat dood doordat ze vertrapt worden in de vangkooi^{xi, xii}. Toch hebben zij enkel gekeken hoe lang het duurt voor de dieren buiten bewustzijn zijn. Dat is ongeveer een minuut. Doordat er in de opstelling geen zichtvenster is, weten we niet hoe de ganzen zich gedragen gedurende deze minuut. Ook zijn er geen stresshormoonmetingen gedaan bij controle van de behandelde dieren.

Uit ervaringen in de pluimveesector is bekend dat hoge concentraties koolstofdioxide zeer pijnlijk zijn aan de slijmvliezen van de vogels. Zij gaan daardoor, en door gebrek aan zuurstof, flink klapperen met hun vleugels en snakken naar lucht. Je kunt je voorstellen dat als je een minuut lang pijn hebt en geen lucht krijgt, dit veel leed veroorzaakt. Om deze pijnlijke ervaring zo goed mogelijk te voorkomen is in de pluimveesector het zogenaamde 2-fase systeem ontwikkeld. Hierin worden de dieren eerst aan een lage dosis koolstofdioxide blootgesteld met toevoeging van zuurstof en zakken zij langzaam weg. Pas daarna wordt de concentratie opgevoerd, en sterven de dieren. Zeker ook niet fijn, maar in elk geval minder stressvol. Testen wijzen namelijk uit dat bij deze methode de minst negatieve gedragingen optreden zoals vleugels slaan en snakken naar adem. Dit 2-fase systeem is toegestaan voor productie-eenden en -ganzen. De methode waarbij de CO₂-concentratie snel hoog oploopt, zonder toevoeging van andere gassen om de pijnlijke ervaring te verzachten, is voor productieganzen niet toegestaan^{xiii}. Maar vreemd genoeg is dit nu net wel de methode die Wageningen getest heeft^{xiv}. Het 2-fase systeem is niet getest.

1.5 Standpunt Dierenbescherming

De Dierenbescherming zal nooit aangeven dat zij een vergassingsmethode acceptabel vindt om dieren te doden, en blijft pleiten voor alternatieve niet dodende maatregelen. Maar wij zijn in deze casus wel van mening, dat als je als overheid werkt aan dossieropbouw om dodelijke gassen te gaan gebruiken om beschermde wilde dieren te doden, dat je dit zorgvuldig doet. En niet alleen een methode test die toevallig in de praktijk al wordt toegepast. Voor wat betreft de toetsingsinstantie vinden wij het uiterst zwak dat zij het aangeleverde materiaal toereikend vonden om te kunnen beoordelen over de hoeveelheid leed dat het middel toebrengt aan ganzen.

1.6 Doelen vergassen verbreed

De Europese Unie laat zich in de toelating van een product adviseren door een comité. Zij adviseerde uiteindelijk, op basis van ontoereikend onderzoeksmateriaal, om het middel toe te staan^{xv}. Overigens, alleen toegepast in het kader van vliegveiligheid en alleen als onderdeel van een pakket aan maatregelen. De zogenaamde geïntegreerde aanpak. Vervolgens keurde de Unie het middel goed. In de afgegeven verordening^{xvi} kwam het specifieke kader vliegveiligheid niet meer terug, maar je zou toch zeggen dat de verordening niet los kan staan van de adviezen gegeven door het comité.

Om het middel in Nederland te kunnen gebruiken moet het hier eerst worden toegelaten. Ook dit is gebeurd, maar het College (CTGB) dat dit soort middelen beoordeelt, verbreedde de toepassing. Niet alleen gas voor vliegveiligheid, maar ook om gewasschade te beperken. Blijkbaar hadden de Nederlandse aanvragers, waaronder provincies, een extra doel toegevoegd.

Het CTGB keurde de aanvraag goed en, zo dacht men, kon het middel vanaf 2014 ingezet worden^{xvii}. Niet alleen voor vliegveiligheid, waar al sinds 2012 een vrijstelling voor was rondom Schiphol, maar ook om 'gewassen te beschermen'. In 2016 volgde een korte adempauze voor de gans want, zo bleek, het gebruik van vangkooien om de ruiende en jonge pullen bijeen te drijven, was wettelijk geen toegestaan middel. Nu, anno 2017, met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming, is ook deze hobbel weggenomen en is het weer mogelijk om ganzen 'diervriendelijk' bijeen te drijven, te vangen en te vergassen. Vanuit dierenwelzijn maar ook vanuit het economisch en effectiviteitsperspectief, vrij onbegrijpelijk.

1.7 Vergassen helemaal niet rendabel

Of het economisch rendabel is om ganzen te vergassen om schade aan gewassen te voorkomen is nog maar zeer de vraag. Uit het jaarverslag van de Nederlandse Regiegroep Vogelaanvaringen uit 2012 kan namelijk afgeleid worden dat het vergassen van ganzen € 20,- per gans kost^{xviii}. Dit terwijl de schade per gans in dat jaar, grof gerekend, op € 3,40 kwam. In totaal zo'n 2,7 miljoen ganzen^{xix} die 9,2 miljoen aan voornamelijk gras opaten^{xx}. Inmiddels is het aantal ganzen wel iets opgelopen naar zeker 2,9 miljoen, waarvan geschat 2,3 miljoen winterganzen^{xxi} en door de wildbeheereenheden getelde aantal zomerganzen in 2015 van bijna 600.000^{xxii}. Ook de schade is, zij het onevenredig, toegenomen naar 17,2 miljoen in 2015^{xxiii}. De schade komt dan uit op € 5,93 per gans. Wij vragen ons af hoe erg deze schade nu feitelijk is. Uiteraard klinkt het dramatisch, 17,2 miljoen euro, en zou je als individu heel blij zijn als je dat in ene op je bankrekening krijgt. En ook zal het zeker zo zijn dat de landbouwschade onevenredig verdeeld is^{xxiv}, aangezien ganzen niet gelijk verdeeld zijn over het agrarisch gebied, maar graag daar eten waar ze ook vlakbij kunnen slapen en broeden, op grote open wateren. En dus zal de overlast voor een aantal boeren veel groter zijn dan voor de rest. Maar de lasten eerlijk verdelen zou toch mogelijk moeten zijn. In 2015 lag de netto landbouw exportwaarde op 26,6 miljard euro^{xxv}. Het schadebedrag bedraagt dan ook 0,06% van de totale netto exportwaarde.

1.8 De 'verkeerde' gans gedood

Een faunabeheerbedrijf heeft toestemming koolstofdioxide te gebruiken. De vraag is, hoeveel ganzen zou één bedrijf theoretisch gezien in de zomer eigenlijk kunnen doden? Wij hebben geen zicht op de totale capaciteit van het bedrijf, maar stel dat zij beschikken over een vangteam, en zij, zoals uit de evaluatie van het vangen en doden bij het Fryske Gea blijkt, zo'n 1600 dieren op een dag kunnen doden, en je weet dat het rui-seizoen van de verschillende te doden ganzensoorten loopt van half mei tot en met juli, dan heb je 75 vangdagen x 1600 dieren = 120.000 dode dieren. Dat klinkt best efficiënt, als je zo 1/5 van de populatie doodt.

Punt is alleen dat een deel van deze dode ganzen nooit enige serieuze schade veroorzaakt. Zij komen alleen in Nederland om te ruien, maar foerageren of verblijven hier niet^{xxvi}. Zij zijn dus feitelijk voor niets gedood om de vliegveiligheid te verbeteren of om schade aan de landbouw te beperken.

Daarbij komt dat lang niet alle vangacties succesvol zijn. Zoals ook blijkt uit de documentaire, is het elke keer weer "een spel" tussen gans en mens, en wie er wint, is onzeker^{xxvii}. Wij vinden deze vergelijking met een spel, die de faunabeheerder trekt in de documentaire, volstrekt ridicuul. Is de gans verliezer, dan is hij dood, is de mens verliezer, dan heeft de beheerder een dagje pech. En in het geval hij werkt op basis van no-cure no-pay, een dag geen inkomen. Wat heb je liever? Minder inkomen, of de dood?

1.9 Waar wordt momenteel vergast?

Het is een beetje een schimmig gebeuren. De autoriteiten en betrokken terreinbeheerders houden zich zo stil mogelijk. Zij hopen natuurlijk dat het dit jaar niemand opvalt dat er weer duizenden ganzen vergast worden. Wij hebben in elk geval een melding gekregen uit Zuid-Holland, van een verontruste burger. Maar aangezien het toegestaan is, begin je niet veel als Dierenbescherming. Voor zover wij overzien, vindt het vangen en vergassen van ganzen in elk geval plaats in de provincies Utrecht, Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Holland. Ganzen raden we dan ook aan om die plekken te vermijden.

1.10 Stop vergassen en zorg voor echte diervriendelijke oplossingen!

De Dierenbescherming heeft een ganzenvisie waarin wij pleiten voor een aanpak waarbij goed aangestuurde gecoördineerde verjaging, in combinatie met teelt- en habitataanpassingen en opvanggebieden in zomer en winter, minder dierenleed en minder schade op zal leveren. Deze visie is te vinden in hoofdstuk vijf van onze nota Aanbevelingen Provinciaal Dierenwelzijnsbeleid via de volgende link:

https://www.dierenbescherming.nl/userfiles/2015_Aanbevelingen_provinciaal_dierenwelzijnsbeleid_Dierenbescherming_incl_Ganzenvisie.pdf.

-
- i <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2012/12/17/richtsnoer-ganzendoden>
- ii <https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2016/03/01/verkorte-zienswijze-over-tien-hulp--vang--en-dodingsmiddelen-vogels>
- iii <http://www.parool.nl/amsterdam/-vergassen-ganzen-is-meest-diervriendelijke-alternatief~a4314814/>
- iv <http://www.agriculture.gov.au/SiteCollectionDocuments/animal-plant/animal-welfare/aaws/humaneness-assessment/appendix-humaneness-matrices.pdf>
- v <http://www.agriculture.gov.au/animal/welfare/aaws/humaneness-of-pest-animal-control-methods#appendixes>
- vi <https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2016/03/01/verkorte-zienswijze-over-tien-hulp--vang--en-dodingsmiddelen-vogels>
- vii <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/jaarverslagen/2013/02/26/jaarverslag-nederlandse-regiegroep-vogelaanvaringen-2012>
- viii <http://www.ctgb.nl/toelatingen/toelating?id=14820>
- ix <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2016-28410.html>
- x <http://www.nhnieuws.nl/nieuws/167123/duizend-ganzen-vergast-in-schagen-video>
- xi <http://www.zuidfriesland.nl/nieuws/35950/evaluatierapport-vangen-en-doden-van-ganzen-met-co2-gereed/>
- xii <https://decorrespondent.nl/2813/mini-docu-ganzen-ruimen-voor-de-grote-vakantie-doe-je-zo/158613818-a31d118f> Documentaire.
- xiii <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:NL:PDF>
- xiv <http://www.wur.nl/nl/FACCE-JPI-JPI-HDHL-Priority-Joint-Actions-to-contribute-to-the-European-Strategy-on-Food-and-Nutrition-Security.htm?publicationId=publication-way-343232353430>
- xv <https://echa.europa.eu/documents/10162/e8e3bcae-c757-41cb-9fe8-c47e0d7eb3eb>
- xvi <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0292&from=NL>
- xvii <http://www.ctgb.nl/toelatingen/toelating?id=14820>
- xviii <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/jaarverslagen/2013/02/26/jaarverslag-nederlandse-regiegroep-vogelaanvaringen-2012>
- xix https://www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Vogelbalans_2013LR_0.pdf
- xx <https://www.bij12.nl/assets/Jaarverslag-2012.pdf>
- xxi <https://www.slideshare.net/SOVON/ontwikkelingen-overwinterende-ganzen-in-nederland-in-de-afgelopen-10-jaar>
- xxii https://www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Overzomerende-ganzen_Sovon-Nieuws_2016-2.pdf
- xxiii <https://www.bij12.nl/assets/jaarverslag-2015-faunafonds.pdf>
- xxiv <https://www.slideshare.net/SOVON/ontwikkelingen-overwinterende-ganzen-in-nederland-in-de-afgelopen-10-jaar>
- xxv <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/03/export-landbouw-stijgt-met-ruim-4-procent>
- xxvi <http://wildfowl.wwt.org.uk/index.php/wildfowl/article/viewFile/863/863>
- xxvii <https://decorrespondent.nl/2813/mini-docu-ganzen-ruimen-voor-de-grote-vakantie-doe-je-zo/158613818-a31d118f> Documentaire.